

лекцій. Практикум: Навчальний посібник. – 2-ге вид., стер. – Суми: ВТД “Університетська книга”, 2004. – 400с.

Рецензент: Бакуменко В.Д., д.держ.упр., професор.

УДК 338.242

Козловський С.В.,

д.е.н., доцент;

Заболотний О.Г.,

к.е.н., доцент;

Слупський Б.В.,

к.держ.упр.,

Вінницький національний
аграрний університет

ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ – ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА КРАЇН ЄС

Розглянуто питання енергетичної безпеки України та країн ЄС. Визначено основні напрями забезпечення енергозбереження та енергоефективного використання енергоресурсів.

Рассмотрен вопрос энергетической безопасности Украины и стран ЕС. Определены основные направления обеспечения энергосбережения и энергоэффективного использования энергоресурсов.

The question of energy security of Ukraine and the EU. The basic guidelines for ensuring energy efficiency and energy-efficient use of energy.

Постановка проблеми. Особливою і найважливішою складовою національної безпеки країн світу є енергетична безпека. Вона тісно пов'язана як із забезпеченістю енергоносіями так і з їх ефективністю споживання. Це особливо актуально для України через відсутність власних запасів нафти та газу. Тому питання енергозбереження та енергоефективності слід вважати найважливішими питаннями подальшого економічного розвитку України. Г.П.Ситник зазначив, що: “Проблема забезпечення національної безпеки постійно перебуває в центрі уваги провідних країн світу, а обґрунтування напрямів та способів її розв'язання є наріжним каменем їх внутрішньої та зовнішньої політики” [1; с.42].

Проблеми енергозбереження та енергоефективності з забезпеченням енергетичної безпеки розглядаються в останніх дослідженнях і публікаціях вітчизняних та закордонних вчених: І.Бураковського [6], Н.Воропай [3], А.Гончарук [6], С.Денисюк [10], А.Дулеба [6], Я.Жаліло [4], В.Л.Жовтянського [12], Г.М.Калетніка [21], І.Кравчук [6], М.Ковалко [10], В.Мунтіян [5], Мусис Ніколас [2], Г.Ситник [1, 9], Н.Нижник [9], О.М.Суходоля [12, 15] тощо.

Проблема глобальної енергетичної безпеки виникла як необхідність надійного забезпечення світової економіки всіма видами енергії за економічно вигідною ціною, як для виробника так і для споживача, без надмірної шкоди довкіллю. Вивчення досвіду країн ЄС з питань забезпечення енергетичної безпеки через підвищення енергоефективності і енергозбереження мета даної статті.

Так у сучасній науковій літературі поняття енергетичної безпеки охоплює широке коло взаємопов'язаних питань. Так, науковцями енергетична безпека тлумачиться, як захищеність громадян і держави від загроз дефіциту всіх видів енергії і енергоресурсів через негативні та несприятливої дії природних, виробничо-техногенних, адміністративно-управлінських, економічних, внутрішніх та зовнішніх чинників і є невід'ємною складовою економічної та національної.

Останніми роками поняття енергобезпеки значно розширилося. Під поняттям “енергетична безпека” в сучасних умовах зібрано всі стратегічні цілі і проблеми, що існують в енергетичній сфері на різних рівнях. Фактично енергобезпека зараз визначається як усунення загрози того, що енергетичний аспект стане потенційною перешкодою для економічного зростання країни та погіршення добробуту населення в довгостроковому періоді. Так Ніколас Мусіс наводить таке визначення: “Безпека енергопостачання – як здатність забезпечити постійне задоволення енергетичних потреб за допомогою достатніх внутрішніх ресурсів, що виробляються та використовуються за прийнятних економічних умов, доступних стабільних і диверсифікованих зовнішніх джерелах” [2; с. 345].

Науковцями визначено основний склад загроз глобальної енергетичної безпеки, а саме [3-5]: відставання пропозиції енергії від зростання енергоспоживання; забезпечення надійного постачання енергоносіїв; диверсифікація джерел постачання енергетичних ресурсів; забезпечення безпеки енергетичної інфраструктури; застосування новітніх енергозберігаючих технологій; зменшення залежності від імпорту; скорочення наслідків від перерви енергопостачання внаслідок техногенних катастроф і системних аварій; зміни клімату тощо.

Як і країни ЄС, Україна дуже залежна від постачання енергоносіїв з недемократичних, нестабільних країн і регіонів. Оскільки постачання енергоносіїв може використовуватися як політична та економічна зброя для тиску на країну транзитера та/або на країну споживача. А також може бути потужним засобом шантажу для вирішення, як внутрішніх, так і зовнішніх політичних та економічних інтересів. Одним із типових прикладів можна навести дії Російської Федерації під час постачання газу до України та країн Європи на початку 2006 та 2009 рр. [6; с. 15]. Економічний, політичний та інформаційний тиск на Україну у важках кліматичних умовах 2012 р. Незважаючи на велику кількість угод та контрактів, питання щодо постійного, надійного та безперебійного постачання російського газу так і не вирішено.

Головними цілями з гарантування енергетичної безпеки для України та

країн-членів ЄС на наш погляд необхідно розглядати [7; с. 593]: надійне, доступне й стійке постачання енергетичних ресурсів; об'єднання електроенергетичних систем; інтеграція ринків держав з утворенням єдиного Європейського ринку електроенергії, газу, нафти; підвищення прозорості, конкурентоздатності та стабільності ринків; надійне, ефективне функціонування та розвиток енергетичних галузей; покращання інвестиційного клімату в енергетичному секторі; надійне забезпечення енергоносіями та електроенергією національної економіки та населення; підвищення енергоефективності і енергозбереження; диверсифікація постачання різних видів енергії та енергоносіїв; забезпечення фізичної безпеки життєво важливої енергетичної інфраструктури; вирішення проблем зміни клімату тощо.

Для забезпечення все зростаючого попиту на енергоносії, як в Україні, так і у країнах ЄС, необхідно буде в короткостроковий період вкласти не один мільярд доларів США інвестицій у заходи, спрямовані на залучення капіталу з виробництва та передачі електроенергії, модернізації власної газотранспортної й нафтопрвідних мереж. У тому числі [7; с. 594]: будівництво нових більш ефективніших електростанцій; модернізація існуючих генеруючих потужностей; подальше енергозбереження за рахунок заходів впливу на попит; введення більш екологічних та передових технологій, що приведе до зменшення викидів вуглекислого газу; запровадження технологій по збиранню і зберіганню шкідливих відходів; заохочення більш широкого використання відновлюваних і альтернативних джерел енергії; сполучення енергетичних мереж з системами інших держав в єдину енергетичну систему; спорудження нових високовольтних міждержавних ліній; розвиток міжрегіональної енергетичної інфраструктури; створення об'єднаних енергетичних ринків; гармонізація технічних, екологічних стандартів тощо.

Об'єднання енергетичних мереж (електричних, нафтових, газових) України та Європи має цілу низку істотних переваг. Так синхронізація електроенергетичних систем дасть можливість суттєво зміцнити енергетичну безпеку за рахунок поєднання графіків електричного навантаження під час неспівпадання за часом максимальних навантажень в об'єднаннях енергосистем країн Східної і Західної Європи. Це дозволить в період власного максимуму отримувати потужність з іншого об'єднання і, відповідно, знизити максимально включену потужність власних джерел. За рахунок взаємного сезонного (а у ряді випадків і добового) обміну електроенергією буде досягнуто ефекту раціонального використання наявних енергоресурсів і структури генеруючих потужностей. До беззаперечної переваги об'єднання державних енергосистем треба віднести укладання угод про аварійну допомогу у разі виникнення перебоїв із постачання електричної енергії з тієї чи іншої причини [8].

Диверсифікація зовнішніх джерел постачань енергоносіїв сприятиме зниженню критичного рівня залежності України та країн ЄС від імпорتنих постачань природного газу, нафти з однієї держави. Це підвищить надійність

постачань енергоносіїв, дасть можливість в перспективі отримувати енергоносії за нижчими цінами, створить передумови для рівноправної співпраці.

Україна імпортує для своїх потреб біля 53% енергоносіїв. За міжнародними критеріями такий рівень залежності не вважається надмірним. Але проблема полягає в тому, що Україна отримує основні об'єми енергоносіїв (близько 60% імпорту) з однієї країни – Росії (або безпосередньо, або через її територію). Росія маючи монопольне становище у сфері поставок енергоносіїв використовує в своїх інтересах максимум впливу на Україну. А тому, вітчизняні та закордонні вчені розглядають даний стан, як потенційна загроза національній безпеці країні [9; с. 231]. У цих умовах залежність економіки, населення, енергетичної та інших галузей України від імпортованих поставок енергоносіїв є, на наш погляд, критичною.

Вважається, що постачання енергоносіїв по імпорту є надійними, якщо вони здійснюються принаймні з трьох джерел, інакше можливі наступні негативні наслідки [7; с. 594]: монопольне підвищення цін на енергоносії або введення обмежень на їх постачання в разі погіршення міждержавних відносин; політичний, економічний та інформаційний тиск на державу-імпортера; критична залежність від держави-експортера, що ускладнює розвиток рівноправних двосторонніх стосунків; зменшення об'ємів поставок енергоносіїв внаслідок падіння їх видобутку з різних причин (політичних, економічних, екологічних тощо); тривалі перебої в постачаннях енергоносіїв на випадок крупних аварій внаслідок непередбачуваних ситуацій (природного або техногенного характеру, диверсій, старіння мереж тощо).

Приведені чинники не є особливою ознакою стосунків між Україною і РФ. Ці стосунки можуть мати місце в взаємовідносинах із будь-якими іншими державами експортерами та імпортерами енергії. Тому, зниження рівня залежності України від поставок енергоресурсів з однієї держави є основним стратегічним завданням. Реалізація проектів щодо диверсифікації енергопостачання надасть Україні наступні переваги [7; с. 595]:

- підвищить надійність поставок енергоресурсів;
- дасть можливість отримувати енергоносії за нижчими цінами за рахунок створення конкуренції між постачальниками;
- створить передумови для рівноправної співпраці тощо.

Питання підвищення енергоефективності і енергозбереження виробництва, транспортування та споживання для країн світу є складними питаннями, що вимагають від кожної держави якнайшвидшого розв'язання [10, 11]. Вагомий позитивний досвід розробки з послідовного і системного впровадження політики енергоефективності та енергозбереження накопичено Європейською спільнотою. Головні напрямки цієї політики були пов'язані з впровадженням у всіх напрямках народного господарства енергетично заощадливих технологій і енергозберігаючого обладнання, активізацією використання альтернативних джерел енергії, скороченням технологічних і комерційних втрат енергоносіїв. А завдяки реалізації обґрунтованої, послідовної і досить амбітної політики з виконання цілеспрямованих заходів

щодо впровадження енергоефективних та енергозберігаючих технологій, запровадження енергетичного маркування та більш жорстких норм і стандартів енергоспоживання, нарощування виробництва з відновлюваних джерел енергії, країнам ЄС вдалося досягти значних результатів [12; с. 14].

У сфері енергоефективності та енергозбереження політика країн ЄС вигідно вирізняється наявністю нормативного, законодавчо-правового забезпечення, застосуванням різних інструментів та ініціатив, функціонуванням дієвої системи моніторингу та контролю за їх застосуванням, комплексним поєднанням з іншими напрямками державного регулювання, зваженою екологічною та економічною поведінкою. Розглядаючи сучасну європейську політику за цими напрямками, можна твердити про її успішність.

Правове забезпечення енергоефективності та енергозбереження полягає в прийнятті низки стратегічних програмних документів, “Зелених книг”, відповідних Дорожніх карт і Директив, що формують єдину, надійну, сучасну європейську політику з раціонального та ощадливого використання паливно-енергетичних ресурсів. На сьогодні в законодавчому активі забезпечення енергоефективності та енергозбереження в Європейському Союзі прийнято: Зелену книгу “Європейська стратегія сталої, конкурентоспроможної та безпечної енергетики”; Зелену книгу “Енергетична ефективність – або виробляти більше з меншими затратами”; Зелену книгу “До європейської стратегії щодо безпеки енергопостачання” тощо. На етапі впровадження знаходять ще декілька базових програмних документів. А саме: Європейський план зі стратегічних енерготехнологій, Дорожню карту з відновлюваної енергетики та Зелену книгу щодо міського транспорту.

Діюча законодавчо-нормативна база сучасної європейської політики енергоефективності охоплює різноманітні аспекти цього поняття і містить певний перелік Директив і рішень ЄС такого складу: Директива 2002/91/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 16 грудня 2002 р. про енергоефективність будівель і споруд; Директива 2006/32/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 5 квітня 2006 р. щодо ефективності кінцевого енергетичного споживання та енергетичних послуг; Директива 2003/96/ЄС Ради від 27 жовтня 2003 р. щодо запровадження рамкових підходів співтовариства до оподаткування енергетичних продуктів та електроенергії; Директива 2005/32/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 6 липня 2005 р. щодо запровадження рамкових підходів співтовариства до екологічних вимог (вимог енергоефективності) для енергоспоживаючого обладнання; Директива Ради 92/75/ЄС від 22 вересня 1992 р. про вказування за допомогою маркування та зазначення стандартної інформації про товар, обсяги споживання енергії та інших ресурсів побутовими електроприладами; Директива 2003/30/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 8 травня 2003 р. щодо стимулювання виробництва біопалива та відновлювального палива на транспорті; Директива 2004/8/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 11 лютого 2004 р. про сприяння спільному виробництву тепла й електроенергії (когенерації) на основі корисного теплового навантаження на

внутрішньому енергетичному ринку.

Прийнятий у жовтні 2006 р. Європейською Комісією План дій з енергоефективності має комплексний ефект і містить понад 75 ключових заходів, що будуть реалізуватися в різних сферах. Очікується, що завдяки успішній реалізації цього Плану, Європейського Союзу до 2020 р. зможе заощадити п'яту частину обсягу споживання первинних енергоресурсів.

Політика ЄС у сфері енергоефективності та енергозбереження справедливо пов'язується із залученням ефективних інструментів, відповідних програм, проектів, організацій та кампаній. Наразі головною цільовою програмою серед них можна вважати Програму “Розумна енергія – Європі” (“Intelligent Energy – Europe”), що була започаткована ще в 2003 р., а сьогодні реалізується у складі діючої Рамкової Програми ЄС на 2007-2013 рр. [13, 14]. В межах цієї масштабної програми з енергоефективності реалізується понад 200 проектів для країн ЄС із активним залученням 35 регіональних і місцевих енергетичних агентств.

У лютому 2006 р. Європейською Комісією була створена Група з питань конкурентоспроможності, енергетики та навколишнього середовища, метою якої є розробка зваженого підходу до виконання економічної політики Спільноти, що має забезпечити ефективність державного регулювання у сфері енергозабезпечення, енергозбереження а також екології.

Досвід ЄС з формування органів державного управління у сфері енергоефективності та енергозбереження заслуговує як найширшого вивчення. Доцільність створення в Україні структури, що відповідатиме за координацію політики з урегулювання взаємопов'язаних проблем економічного, енергетичного та екологічного характеру є безумовною. Тому, у 1994 р. був прийнятий Закон України “Про енергозбереження”, який визначив правові, економічні, соціальні та екологічні основи енергозбереження для всіх підприємств, об'єднань та організацій, розташованих на території України, а також для громадян. А вже у 1995 р. був створений Державний комітет України з енергозбереження та Державна інспекція з енергозбереження.

У лютому 1997 р. Кабінетом Міністрів України була схвалена Комплексна державна програма енергозбереження України (КДПЕ). Комплексна державна програма енергозбереження України була прийнята для впровадження комплексної, цілеспрямованої роботи держави щодо розв'язання проблем енергозбереження [15; с. 59]. У 1998 р. прийнято Програму державної підтримки розвитку нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії та малої гідро- та теплоенергетики. У 2000 р. 14 січня було прийнято Закон України “Про альтернативні види рідкого та газового палива” та 20 лютого 2003 р. Закон “Про альтернативні джерела енергії” [16, 17]. Указом Президента України від 20 квітня 2005 р. № 678/2005 Державний комітет України з енергозбереження було ліквідовано, а його функції, і виконання його зобов'язань було покладено на Міністерство палива та енергетики України.

31 грудня 2005 р. Указом Президента України № 1900 створено

Національне агентство України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів. 3 квітня 2006 р. постановою Кабінету Міністрів України № 412 затверджено Положення про Національне агентство України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів (НАЕР). Згідно постанови, НАЕР визначено правонаступником Держкоменергозбереження у сфері енергозбереження. Агентство є центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. До основних завдань НАЕР відноситься [17]: проведення єдиної державної політики у сфері ефективного використання енергетичних ресурсів та енергозбереження; забезпечення збільшення частки альтернативних видів палива у балансі попиту та пропонування енергоносіїв; створення державної системи моніторингу виробництва, споживання, експорту та імпорту енергоносіїв, удосконалення системи обліку та контролю за споживанням енергетичних ресурсів тощо.

Слід визнати критичне відставання України від розвинутих країн за критерієм її результативності через невідповідність вимогам ЄС щодо енергоефективності та енергозбереження.

Одним з основних показників рівня розвитку економіки держави є енергоемність валового внутрішнього продукту (ВВП) [18]. ВВП – це вартість кінцевих товарів, вироблених всередині країни (резидентами і нерезидентами) за певний період. Обсяги виробництва кожного товару і послуг оцінюють за ринковою ціною. Сума цих цін і становить ВВП [19].

Енергоемність ВВП в Україні достатньо висока і становить, за даними Міжнародного енергетичного агентства та органів державної статистики, 0,5 кілограма нафтового еквівалента на 1 долар США з урахуванням реальної купівельної спроможності, що у 2,6 рази перевищує середнє значення енергоемності ВВП розвинутих країн світу. При цьому його величина в Данії та Японії дорівнює 0,11, у Великобританії – 0,14, Німеччині і Франції – 0,18, Сполучених Штатах Америки – 0,21, Росії – 0,47 кілограма нафтового еквівалента на 1 долар США [14; с. 191]. Для виправлення цієї ситуації і було прийнято Концепцію Державної цільової економічної програми енергоефективності на 2010-2015 роках [20].

Проблема зменшення енергоемності ВВП в Україні має загальнодержавний характер, оскільки впливає на рівень собівартості продукції та її конкурентоздатність. Тому, для досягнення поставленої мети в державі необхідно здійснити низку завдань за такими напрямками, а саме [14; с. 191]: створення відповідної програмної основи для вітчизняного державного регулювання у сфері енергоефективності та енергозбереження; впровадження належної законодавчо-нормативної бази; впровадження системи нових енергетичних стандартів; вдосконалення системи державної експертизи; покращення комерційного обліку споживання енергоресурсів; впровадження масштабних ефективних енергетичних та екологічних галузевих проектів; зменшення енергоемності продукції; скорочення споживання енергоносіїв (природного газу, нафти, електроенергії тощо);

підвищення коефіцієнту корисної дії (ККД) обладнання при виробництві, транспортуванні та споживанні енергетичних ресурсів; зниження втрат в електричних, теплових мережах, а також в житлових будинках; утилізація відходів, що містять потенційну можливість виробництва енергії; впровадження альтернативних екологічно чистих джерел енергії; поступовий переклад української економіки на так звані “інтелектуальні” технології (комп'ютерні, телекомунікаційні тощо.) як значно менш енергоємні та екологічно чисті; біоенергетика.

Виробництво біопалива та його зв'язок із забезпеченням енергетичної безпеки як в масштабах світового господарства, так і для України зокрема, залишається в центрі уваги багатьох дослідників. Існуюча на сьогодні структура паливно-енергетичних ресурсів України є загрозливою для енергетичної та національної безпеки. Потреби в енергоспоживанні тільки на 53% покриваються за рахунок вітчизняних джерел, у той час як 75% необхідного обсягу природного газу та 85% сирової нафти і нафтопродуктів Україні доводиться імпортувати [21]. У цих умовах пошук альтернативних джерел енергозабезпечення країни набуває особливої ваги і актуальності.

Сьогодні в країнах світу спостерігається економічна криза яка несе з собою не тільки цілком очевидні і неочевидні ризики та загрози, але й створює певні можливості, що штовхає держави до оновлення суспільно-економічного життя, до розв'язання важливих технічних, екологічних, законодавчих проблем. Але кризові явища відбуваються з постійною періодичністю і не можуть продовжуватись нескінченно довго. А це в свою чергу передбачає такі основні перспективи [14; с. 191]: після кризове динамічне зростання економіки держав; зростання економіки стимулюватиме приріст попиту на енергоносії на національному, регіональному та світовому рівнях; посилення енергетичної залежності країн зі слабким природно-ресурсним енергетичним потенціалом; стрімке зростання цін на енергоресурси; почастищення локальних, регіональних та міждержавних цінових потрясінь; посилення конкурентної боротьби на ринках тощо.

При цьому особливо слід зазначити, що всі вищезгадані перспективи будуть розгортатися на фоні глобального погіршення екологічного стану, зокрема, загрозливого зростання викидів шкідливих парникових газів, яке не лише безпосередньо відбивається на економічному розвитку держав світу, але і є серйозним викликом їх безпеці. Це змушує органи державного регулювання України приділяти посилену увагу політиці енергоефективності та енергозбереження за умови екологічного використання енергоресурсів.

Висновок. Серед невідкладних завдань державної політики в енергетичних сферах на даному етапі стоїть вирішення проблеми реформування енергетичних ринків, запровадження відповідно до світової практики та вимог ЄС, ефективних механізмів державного регулювання. Суть завдання полягає у тому, щоб у найкоротші терміни вжити комплекс заходів, які б забезпечили: перехід до конкурентних енергетичних ринків; формування ефективної інфраструктури; запровадження ринкових правил діяльності; зменшення, а по можливості, запобігання адміністративного

втручання; підвищення рівня фінансової дисципліни для забезпечення проведення своєчасних розрахунків за поставлену продукцію; недопущення бартеризації; удосконалення системи державного регулювання діяльності суб'єктів енергетичних ринків; впровадження механізмів страхування ризиків неплатежів; систематизація контролю за ціноутворенням; контроль за діяльністю природних монополій з боку регулюючого органу тощо.

Адаптація законодавства та виконання комплексу організаційних і технічних заходів, приведення існуючого обладнання до європейських вимог дозволить підвищити енергетичну безпеку країни, підвищить надійність та якість забезпечення власних споживачів електроенергією, продовжить ресурс енергетичного обладнання, покращить його технічні, економічні та екологічні показники, дасть можливість збільшити експорт електроенергії в країни ЄС. А в подальшому відкриє шлях до інтеграції України у Європейський Союз.

Використані джерела інформації:

1. Ситник Г. П. Актуальні напрями підвищення ефективності системи забезпечення національної безпеки України в сучасних умовах державотворення : [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vnadu/2009_1/05%20Mechanizm.pdf
2. Мусис Ніколас. Усе про політику Європейського Союзу: Пер. з англійського. [Текст] / Ніколас Мусис. – К. : “К.І.С.”, 2005. – 466 с.
3. Воропай Н. И. Энергетическая безопасность России и малая энергетика [Текст] / Н. И. Воропай // Энергетическая безопасность и малая энергетика. XXI век. ЭбиМЭ-2002. Сб. докл. Всероссийской науч.-техн. конф. 3-5 декабря 2002 г. – С. 23-27.
4. Жаліло Я. А. Економічна безпека країни як інтегральна характеристика стану економічної системи. [Текст] / Я. А. Жаліло // Вісник УБЕНТЗ. – 1998. – № 6. – С. 10-14.
5. Мунтян В. І. Економічна безпека України. [Текст] / В. І. Мунтян. – К. : КВЩ, 1999. – 464 с.
6. Майбутнє відносин між Україною та ЄС: стратегічні рекомендації новому Уряду України: Ключові стратегічні рішення на період 2006-2008 рр. [Текст] / І. Бураковський, А. Гончарук, В. Гудак, І. Дір, А. Дулеба, І. Кравчук, А. Майковський, В. Мармазов, А. Мейхью, Г. Немиря, О. Павлюк, О. Палий– К. : 2006. – 40 с.
7. Слупський Б. В. Гарантування енергетичної безпеки України та країн-членів ЄС [Текст] / Б. В. Слупський // Інновації в державному управлінні: системна інтеграція освіти, науки, практики : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 27 трав. 2011 р. : у 2 т. / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, С. В. Загороднюка. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 1. – 644 с. – С. 593-595.
8. Слупський Б. В. Передумови європейської інтеграції України в електроенергетичній сфері [Електронний ресурс] / Б. В. Слупський // Державне управління: теорія та практика : наук. фах. вид. – 2008. – № 1 (7). – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Dutp/2008-1/doc_pdf/slupsky.pdf.
9. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку): Навчальний посібник [Текст] / Н. Р. Нижник, Г. П. Ситник, В. Т. Білоус За заг. ред. П. В. Мельника, Н. Р. Нижник. – Ірпінь, 2000. – 304 с.
10. Ковалко М. П. Енергозбереження - пріоритетний напрямок державної політики України [Текст] / М. П. Ковалко, С. П. Денисюк, під заг. ред. А. К. Шидловський – К. : УЕЗ, 1998. – 506 с.

11. Атлас енергетичного потенціалу відновлюваних джерел енергії України. – К. : Інститут електродинаміки НАНУ – Держкоменергозбереження України, 2000. – 17 с.
12. Жовтянський В. Л. Порівняльний аналіз енергозберігаючої політики в країнах Європи: висновки для України [Текст] / В. Л. Жовтянський, О. М. Суходоля // Проблеми загальної енергетики. – 2001. – №5. – С 12-15.
13. A new start for the Lisbon Strategy (2005) : [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://europa.eu/scadplus/leg/en/cha/c11325.htm>
14. Слупський Б. В. Оптимізація державного управління розвитком електроенергетичної галузі по Вінницькій області в контексті євроінтеграційних прагнень України : метод. посіб. [Текст] / Б. В. Слупський. – Ладижин : [Вид-во] “Ладижин. друк.”, 2009. – 250 с.
15. Суходоля О. М. розвиток регіональної політики енергозбереження [Текст] / О. М. Суходоля // Міжнародна науков-технічна конференція “Ергоефективність 2002” : тези доповідей / Ред. В. А. Жовтянський і Б. С. Стогній. – К. : Навчальна книга, 2002. – С. 56-59.
16. Про альтернативні види рідкого та газового палива Закон України [Текст] // Голос України. – 15 лютого. – 2000.
17. Положення про Національне агентство України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів. Постанова Кабінет Міністрів України від 03.04.2006 № 412. [Текст] // Офіційний вісник України. – 19 квітня. – 2006. – № 14. – С. 76.
18. Гальчинський А. С. Теорія грошей. [Текст] / А. С. Гальчинський – К. : Основи, 1996. – 413 с.
19. Борисов Е. Ф. Основы экономической теории. [Текст] / Е. Ф. Борисов. – М. : Высшая школа, 2000. – 237 с.
20. Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми енергоефективності на 2010-2015 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19 листопада 2008 року № 1446-р [Текст] // Офіційний вісник України. – 01 грудня. – 2008. – № 89. – С. 52.
21. Калетнік Г.М. Біопаливо: продовольча, енергетична та екологічна безпека України / Г.М. Калетнік. – Хай-Тек Прес. – 2010. – с. 516.

Рецензент: Мазур А.Г., д.е.н., професор.

УДК:334.021

Анпілогова Ж.Д.,

к. е. н.,

Академія муніципального управління

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

У статті розглядається питання ефективного розвитку промислового комплексу України та розкривається сутність критеріальних показників формування та реалізації державної промислової політики.

В статті рассматривается вопрос эффективного развития промышленного комплекса Украины и раскрывается сущность критериальных показателей формирования и реализации государственной промышленной политики.